

Årsrapport 2016

Helgeland Museum

Avd. Grane

HELGELAND
MUSEUM

Forside:
Elever ved bygglinja på Mosjøen Videregående skole får prøve å håndhøvle tømmer.

FORMIDLING

Publikumstiltak

Det har ikke vært fast åpningstid på Grane bygdetun.

Utstillingen på Laksfors har svært gunstig åpningstid, kl. 11 – 21, fra 1. april til ut september.

Store deler av det resterende året er det åpent i helgene.

De to store tradisjonelle arrangementene, Granedagene og Julemarked, ble gjennomført på bygdetunet med godt besøk.

Det ble for første gang arrangert en elvfestival, der bygdetunet ble brukt som hovedarena.

Ca 30. aktive elvepadlere deltok på denne festivalen.

Bygdetunet ble i år, for første gang, brukt som arena til organisert sankthansfeiring.

Opplisting:

Januar

- Elgutstilling på venterommet på jernbanestasjonen på Trofors.
- Kulturminner i utmark for Vefsn Museumslag

Mars

- "Historietime" på Stavassgården for femte klasse ved Grane Barne og Ungdomsskole

April

- Kaffeutstilling på Grane Barne og Ungdomsskole
- Kaffeutstilling på Grane Ungdomshus.
- Kaffeutstilling på venterommet på Trofors jernbanestasjon.

Mai

- Skogdag i forbindelse med prosjekt " **Merverdi fra skogen** – spesielle virkeskvaliteter og materialer for bygningsvernmarkedet".
- Åpen utstilling på Laksfors

Juni

- Gruppe med småskala matprodusenter fra Sverige på bygdetunet
- Granedager, med salgsboder på lørdags formiddag, og fest på lørdags kveld.
- "Historisk vandring" i Svenningdalen, med besøk i "Heimbrenthytto" og Tjeragrythåjen.
- Bussguiding for ansatte i Nord-Norsk reiseliv.
- "Historietime" på Stavassgården med vegplanleggere fra Fylkesmannen i Nordland.
- Nesna Historielag. Omvisning og historiefortelling på bygdetunet.
- Sankthansfeiring på bygdetunet.
- Åpen utstilling på Laksfors

August.

- Alle elevene ved "snekkerlinja" ved Mosjøen Videregående skole på bygdetunet. Tema var bygningsvern.
- Åpen utstilling på Laksfors

September

- Åpen utstilling på Laksfors

Desember

- Julemarked

Pedagogisk virksomhet

Skoler er en viktig målgruppe. Bygdetunet brukes som arena for skoleklasser. I tillegg er Stavassgården en viktig arena. Stavassgården brukes av skoleklasser fra barneskoletrinn til videregående skoler. Det er mye interessant lokalhistorie knyttet til området rundt gården som kan formidles.

Digital formidling

Vinteren 2015 ble det holdt kurs i bygging av elvbåt. Dette var et samarbeid mellom Helgeland Museum og prosjektet Vefsna Regionalpark.

Dette kurset ble dokumentert med film og bilder av Helgeland Museum ved avdelingsleder i Grane.

Det er i 2016 laget en video, som er lagt ut på youtube, og linket til Helgeland Museums webside.

Faglig formidling utenfor egen avdeling

- Avdeling Grane har bidratt ved to arrangement i Vefsn. Begge i forbindelse med "tømmerfløtingsprosjektet", med foredrag om tømmerfløting på en kveldstime og en kveld om tømmerfløtinga i Forsjordio som var ute ved Forsjordio.
- I september var et nettverk med lærere, organisert av Polarsirkelen friluftsråd, samlet på Sæterstad gård. Der fikk de et innblikk i samisk kultur i området.
- Innlegg om skog brukt til bygningsvern på oppstartmøtet for prosjektet " **Merverdi fra skogen** – spesielle virkeskvaliteter og materialer for bygningsvernmarkedet".
- Stand med elvbåten i forbindelse med arrangement på småbåthavna i Mosjøen.

Uformell bruk av Bygdetunet utenom åpningstid

Grane bygdetun blir hyppig brukt som friluftsområde, og har besøk nesten alle dager gjennom hele året.

Det er tilrettelagt med bål og sitteplasser, og det er alltid bålved tilgjengelig.

Det er toalett med universal tilpasning, som er åpent hele den frostfrie sesongen.

Det er en fiskeplass, som er tilrettelagt for rullestolbrukere.

Markedsføringstiltak

- Annonsering og plakater i forbindelse med arrangementer
- Annonse i Helgeland Reiselivs turistbrosjyre.
- Tyske journalister i utstillingen på Laksfors.
- Artikler i "Grane Bygdeblad"

FORVALTNING SAMLING.

Katalogiserings- og registeringsarbeid

Ca. 1800 gjenstander er registrert på kartotekkort med foto.

Arbeidet med å få overført opplysningene fra kortene til Primus er i gang, og ca. XXX er registrert i primus.

Har digitalisert alle de ca. 1800 fotografiene som er på kartotekkortene.

Tilvekst

På grunn av svært begrenset plass, og ikke egnede lokaler for lagring av gjenstander er man svært restriktiv til å ta inn nye gjenstander.

Det tas inn kun gjenstander som er av spesiell verdi enten som gjenstand i seg selv, eller til bruk i formidling.

Status samling

Det meste av gjenstandene er i husene på bygdetunet. Der er de i de husene som de opprinnelig hører hjemme i.

Det er en god del gjenstander som er usystematisert, og har logget slik i mange år.

Det skulle nok ha vært en gjennomgang, der en god del kunne vært kassert.

FORVALTNING BYGNINGER OG ANLEGG.

Større tiltak innen restaurering, vedlikehold og oppussing.

Stabburet på bygdetunet er svært dårlig. Før det ble flyttet til bygdetunet fra Turmoen i 1990 var det bordkledd i følge gamle bilder. Årsaken til det var nok at tømringa allerede da begynte å bli dårlig.

I 2015 ble torvtaket byttet ut med stålplater, for å lette litt på bygget. Bort med 4.000 kg torv, og opp med 130 kg bølgeblekk.

I 2016 ble det lagt nytt steinfundament under bygget, det ble rettet opp, og avstivet med jernprofiler innvendig i alle fire hjørner.

Fjøset på bygdetunet har i de siste årene blitt brukt som lokale for foredrag, konserter, og som kafé. Belysningen har vært gamle spotter, arvet fra avd. Vefsn, som har vært koblet opp med skjøteledninger. Sommeren 2016 ble skjøteledninger fjernet, og det ble lagt opp permanent elektrisk anlegg. Det er montert nye spotter, som er koblet over dimmebrytere.

Smia brukes når det er arrangementer på bygdetunet. Den har stadig blitt forbedret på forekjellig vis. I 2016 ble turbinen, som forsyner essa med luft, flyttet opp, slik at det ble en bedre arbeidsstilling for den som skal smi.

Det er montert en trefasekontakt, slik at utstyr som er avhengig av trefase kan brukes.

Stell og vanlig vedlikehold

Med 12 bygninger på tunet, og et stort areal er det hele tiden noe som nå gjøres både når det gjelder bygningene og fjerning av vegetasjon som kommer opp. Uten vegetasjonsfjerning vil området fort gro igjen. Spesielt viktig å fjerne vegetasjon som kommer opp langs husveggene.

Åpne toaletter krever jevnlig tilsyn. Spesielt i turistsesongen.

Rasteplassene ved elva må forsynes med ved, og søppel må tømmes jevnlig.

Det har vært eltilsyn på det elektriske på hele anlegget. Det ble avdekket noen mangler. OGSÅ PÅ ARBEID GJORT AV GODKJENT ELEKTRIKERFIRMA HØSTEN 2015!! Disse manglene ble rettet av samme firma uten kostnad.

FORSKNING/KUNNSKAPSARBEID

Medvirking i prosjekter

Tømmerfløting i Vefsnavassdraget er et prosjekt der det gjennom markarbeid er registrert kulturminner i forbindelse med tømmerfløtingen i Vefsnavassdraget. Disse er oppmålt, dokumentert med bilder, og kartfestet.

Det ble i 2016 startet et arbeid for å få laget en bok om tømmerfløtingen i Vefsnavassdraget.

Botnia/Atlantica-prosjektet KIL, "kulturspor i landskapet, - en ressurs i skolen", kom i gang i 2016 etter en lang søkerprosess. Prosjektet er et samarbeid mellom Helgeland Museum, Nord Universitet, Polarcirkelen Friluftsråd og Statskog på norsk side, og Västerbottens Museum og Skogsstyrelsen på svensk side.

Västerbottens museum er prosjekteier. Målet med prosjektet er å øke bruken av landskapets kulturspor i skolen.

Svenningdal Trevarerfabrikk A/S er hjørnesteinsbedriften i Grane. I 2018 er det hundre år siden denne bedriften ble startet. I den forbindelse arbeides det med en bok, der avd. Grane er involvert.

Kommunal kulturminneplan for Grane kommune, der kommunen skal prioritere kulturminner som kommunen mener er viktig.

Regional kulturminneplan for indre Helgeland, i regi av Fylkeskommunen, der regionalt viktige kulturminner skal registreres i kommunene Rana, Hemnes, Vefsn, Hattfjelldal og Grane.

Merverdi fra skogen – spesielle virkeskvaliteter og materialer for bygningsvernmarkede
Opplev Helgeland, - bedriftsnettverk for å lage opplevelsespakker på indre Helgeland.

FORVALTNING – ADMINISTRATIVT.

Søknad om eksterne tilskudd

Avd. Grane har ikke stått som direkte søker på eksterne midler, men er med i prosjekter med egenandel i form av timer. Dette er med på å utløse eksterne midler til relevante prosjekter.

Dette gjelder prosjektene:

- Tømmerfløting i Vefsnavassdraget
- Botnia/Atlantica prosjektet KIL, - kulturspor i landskapet
- Kommunal kulturminneplan for Grane kommune

Økonomi

Avdeling Grane har i mange år drevet med overskudd, og har bygd opp kapital.

I 2016 viser regnskapet underskudd på ca. kr. 100.000.-, p.g.a. ekstraordinære investeringer.

Det er investert ca. kr. 70.000.- i elektrisk anlegg i fjøset, og det er investert kr. 200.000.- i en samling av norskprodusert fiskeutstyr. – ”Kirkengsamlingen”.

FORNYING.

Samarbeid internt

Avd. Granes bidrag i andre avdeling.

Vefsn

- Foredrag om tømmerfløting på Kveldstime
- Utendørs arrangement i Forsjordio om tømmerfløtingen i Forsjordio

Sømna

- Tatt bilde av jerngryte i grue på bestilling fra Avd. Sømna

Hattfjelldal

- Har vært behjelpelig med anskaffelse og transport av gammel tømring til utstilling i Fjellfolkets hus.

Gir tips og sender bilder dersom jeg finner noe jeg mener kan være relevant for andre avdelinger.

Samarbeid med andre aktører

Lokalt.

- Forvalter i Lomdal-Visten nasjonalpark
- Grane kommune. Spesielt næring, teknisk og kultur
- Grane Næringsutvikling
- Laksfors
- Enkeltpersoner med spesiell interesse for museumsarbeid.
- Grane husflidslag
- Grane Barne og Ungdomssole
- Grane Bygdeblad
- Granedagskomiteen
- Stavassdalens Venner

Øvrige:

- Nord Universitet i forb. med Botnia-Atlantica prosjekt.
- Statskog i forb. med Botnia-Atlantica prosjekt.
- Polarsirkelen Friluftsråd i forb. med Botnia-Atlantica prosjekt.
- Västerbottens museum i forb. med Botnia-Atlantica prosjekt.
- Skogsstyrelsen i Västerbotten i forb. med Botnia-Atlantica prosjekt
- Skognettverket. Både det norske og det nordiske.
- Norsk skogmuseum.
- Vefsna kajakklubb

Kurs, seminar og møter.

- Nordisk skoghistorisk konferanse i Rovaniemi
- Reiselivsstrategi i regi av Nordland Fylkeskommune
- Studietur til Østersund. "Materialet rundt knuten" med tema trevirke til bygningsvern.
- Opplev Helgelan
- Norsk Skogmuseum har besluttet å utvide rådet med to representanter fra museer som er med i skognettverket. Avdelingsleder er valgt inn, og deltok på rådsmøtet for første gang i 2016.
- Områdemøter for område sør.

PLANER FOR 2017

Prosjekter.

Avdeling Grane har planer om å delta i følgende prosjekter:

Tømmerfløting i Vefsnavassdraget er et prosjekt der det gjennom markarbeid er registrert kulturminner i forbindelse med tømmerfløtingen i Vefsnavassdraget. Disse er oppmålt, Planen er at det skal i gis ut en bok om tømmerfløtingen i Vefsnavassdraget i løpet av høsten 2017.

Botnia/Atlantica-prosjektet KIL, "kulturspor i landskapet, - en ressurs i skolen", kom i gang i 2016 etter en lang søkerprosess. Prosjektet er et samarbeid mellom Helgeland Museum, Nord Universitet, Polarcirkelen Friluftsråd og Statskog på norsk side, og Västerbottens Museum og Skogsstyrelsen på svensk side.

Västerbottens museum er prosjekteier. Målet med prosjektet er å øke bruken av landskapets kulturspor i skolen.

Prosjektet varer ut 2018

Svenningdal Trevarefabrikk A/S er hjørnesteinsbedriften i Grane. I 2018 er det hundre år siden denne bedriften ble startet. I den forbindelse arbeides det med en bok, der avd. Grane er involvert. Boken skal være ferdig til påsken 2018

Opplev Helgeland, - et bedriftsnettverk for å lage opplevelsespakker på indre Helgeland.

Kommunal kulturminneplan for Grane, der kommunen skal prioritere kulturminner som kommunen mener er viktig.

Dette arbeidet har ikke kommet i gang. Nordland Fylkeskommune har bevilget kr. 100.000.- til dette arbeidet.

Regional kulturminneplan for indre Helgeland, i regi av Fylkeskommunen, der regionalt viktige kulturminner skal registreres i kommunene Rana, Hemnes, Vefsn, Hattfjelldal og Grane.

De første møtene med Nordland fylkeskommune er gjennomført, og Helgeland Museum har sagt at vi skal bidra i arbeidet.

Merverdi fra skogen – spesielle virkeskvaliteter og materialer for bygningsvernmarkedet. Prosjektet ledes av Kystskogbruket og avsluttes i løpet av 2017.

Planlagte arrangement.

Vinteren

Utstillingen Solens Døtre settes opp på venterommet på Jernbanestasjonen på Trofors i samarbeid med nasjonalparkforvalter i Lomsdal-Visten nasjonalpark.

Det blir et pedagogisk opplegg for barnehager og klasser fra Grane Barne og Ungdomsskole.

Våren

Smed i smia. Et åpent arrangement der det er smed i smia, som kan fortelle om smedarbei, og det utstyret som finnes i smia.

Sommeren.

Granedagene. Et åpent arrangement, der hele bygdetunet tas i bruk.

Fiskefestival, med bygdetunet som base i regi av VEFSNA65 °

Elvfestival, med bygdetunet som base. Elvkajakkpadling i elver i området i samarbeid med Vefsna kajakkklubb.

Høsten

Historisk vandring i samarbeid med forvalter i Lomsdal-Visten nasjonalpark.

Vinter

Julemarked

Ikke tidsbestemt.

Forbudt musikk, - en musikkhistorisk reise.

- Forestillinger for skole og "voksne" med Vefsnensemblet.

Skogens menn, - myter rundt skogsarbeideren.

- Foredrag med professor i historie ved NTNU Ingar Kaldal.

Forvaltning Bygninger og anlegg

Stabburet

Tømringen er dårlig. Det ble i 2016 gjort tiltak for å stive opp bygget. Det planlegges bordkledning i 2017 for å beskytte tømmeret.

Kornlåven.

Det er lekkasje i taket. Dette er midlertidig utbedret med en presenning.

Torven må av, og skadeomfang på kartlegges. Det gjøres en reparasjon dersom dette er mulig, men muligens må tekkingen av taket byttes. Tidligere erfaring fra fjøset tilsier at det er sannsynlig at nytt tekke må legges på hele taket.

Jevnlig vedlikehold.

Med 12 bygninger og et stort areal er det behov for løpende vedlikehold av bygninger og fjerning av vegetasjon.

Scene

Grane kommune har planer om å bygge en permanent scene på bygdetunet. Avdelingsleder ved avd. Grane skal være med i byggekomité.

Forvaltning Samling

Ca. 1800 gjenstander er registrert på kartotek kort med bilde. Disse blir lagt inn i Primus etter hvert.

Trofors, 24. januar 2017